

ذرا الفنون

ادبیات و فلسفہ و تاریخ و جغرافیہ

فلسفہ، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیہ، ادبیات

ایک آیدہ بر نشر اول نور

مندرجات:

- سکزنجی عصرده عراق تورکجهسی [نجیب عاصم]
- اجتماعیات: معاصر حیات و بویوک آداملر [محمد عزت]
- فاتح سلطان محمدک فرمانلری [احمد رفیق]
- اسکی تورکستان خلق ادبیاتی [کوپریلی زاده احمد جمال]
- استانبولی ایلک محاصره ایدن تورکلر [یوسف بہجت]
- ایکی اثر فلسفہسی مناسبتیلہ [محمد امین]

استانبول - مطبعہ عامرہ

۱۳۳۹ - ۱۹۲۳

اسکی تورکستان خلق ادبیاتی

رؤف سور قارل برو قلمنامه

تورک زوحنک اک اسکی آبدہ لرینی تشکیل ایدن سکزننجی عصرک اورخون کتابہ لری ناصل یوکسک بر شکلده اراہ ایدیورسہ، ۱۰۷۳ سنہ سنده تألیف ایدیلوب دیاربکرک خصوصی بر آتبخانہ سنده مع التشرک منتظم وایی فقط تک بر یازمه نسخہ سی بولونان «دیوان لغات التریک» — کہ «۱۹۱۴-۱۵» سنہ سنده معارف نظارتنک دلائیلہ معلم رفعت بک طرفدن هر اوچ جلدی ده نشر ایدلمشدر — آدی محمود بن حسین الکاشغریتنک کتابی ده کوچبه تورکلرک مملکتلری داخلندہ صنعت شعرہ ویردکلری جلدی اہمیتک درجہ سنی کوستریبور. «دیوان لغات التریک» ده بر بریلہ رابطہ دار ہیچ بر متن یوق در؛ بالعکس عرب لسان عالمترینک اثرینہ تبعیت ایدن مؤلف تورک لسانیاتی ایچون شاهد اولارق بر طاقم مصرع ویتلر ذکر ایدیور. «کوپریلی زاده محمد فوادہ بکک دقتی جلب ایتدیکی کبی [ملی تبعلر مجموعہ سی، ج ۲، نومرو ۴، ص ۷۱ و متعاقب. — مارتن ہارتمان، اسلام ۸، ۳۱۰] بونلری غروپلر حالندہ تصنیف ایتک، یعنی مختلف منظومہ لری، ہیئات عمومیہ نک ماہیتنی ہیچ اولمازسہ بر نبذہ تنویر ایدن ناتمام پارچہ لر حالندہ الہ ایتک ممکن در. بز بو منظومہ لری، مرثیہ، داستان، ساقی نامہ، او شریقلری، محبتنامہ، طبیعت تصویرلری و حکمیات قسملرینہ آیرہ بیلیرز. بو ادبیاتک شکلی، بالعموم تورکلرک عرب. عجم تأثیری آلتندہ قالمہ دن اولیکی کوچبہ لک دورینہ عائد ادبیاتلرنده تصادف ایتدیکمز شکلک عینیدر؛ وزن، ہجہ عددی عینی اولوب ۵-۱۴ آراسندہ تخالف ایدر. طور اقلر و قافیہ لر ثابتدر؛ درت مصراعلی قطعہ لردہ اکثریا ایلک اوچ مصراع بر برلریلہ و صوک. مصراع ایسہ دیگر قطعہ لرک صوک مصراعلری ایلہ قافیہ لیرلر. بو ادبی پارچہ لرک تاریخی حقیقہ ہیچ برشی بیلمہ دیکمز کبی اثرده موضوع بحث ایدیلان وقایعک گذران اولدیغی زمانی ده — اوچ

[*] Ostasiatische Zeitschrift, Jahrg, 8۰. فرہ دریغ ہیرت، ک ۷۰ نجی

سنہ تولدی شرفنہ ۱۹۲۰ ده نشر ایتدیکی نسخہ فوق العادہ مندرج اولوب آیریجہ رسالہ شکلندہ ہ باصیلمشدر.

داستان مستثنا - قطعی اولارق تعیین ایتمک ممکن دکلدر. مع مافیہ، کتابک تخریر نیدن خیلی زمان اول بو وقایعک ظهور ایتدیکنی قبول ایده بیلیرز. زیرا بو وقعه لرده، اوننجی عصرک صوآندن اعتباراً «کاشغری» استیلایدن اسلامیتک تأثیرینه دائرک اوافق بر ایز بیله موجود دکلدر. صاحب لری بزجه هر زمان مجهول اولدینی ایچون بو پارچه لرہ «خلق ادبیاتی» عنوانی ویریورز؛ بوندک مختلف شاعر لرہ عائدیتی شبهه سزدر. مع مافیہ بومسئله تالی بر ماهیتی حائزدر؛ زیرا کاشغری یا لکنز بر دفعه [ج ۳، ص ۱۸۰، س ۳] اوده فعالیت ادبیہ سی حقندہ هیچ تفصیلات ویرمه دن، «جوجو» آدی بر شاعر دن بحث ایدیور [ملی قبعلر، ج ۲، ص ۵۷، س ۱].

بو ادبی پارچه لر کتایمزده «کله تی زمه له ۱۸، ۲۹، Keleti Szemle» مجموعہ سنده کی وعدمر موجبنجه جمع و ترتیب ایدلمش در. بو پارچه لر، «شرقی آسیا مجموعہ سی، ج ۸، ص ۵۰ و متعاقب» ده نشر ایدیلن ضرب مثلر کی، تورقولوغلر ایچون کتابه لر دن اُصو کرا تورک معنویاتنک تعییننه یارایه جق اک اسکی مالزمنه یی میدانہ قویاجنی کی، ماننیکه یست و بودیت طور فان متلری ایله بر لکده تورک بنیه لسایه سی حقندہ کی معلوما تمزی توسیع و تعمیقده خادم اوله جق در. بو قطعہ لری اسکی صره لری ایله دیزمک، بکا موفقیت امید ی اولمایان بر تشبث ماهیتندہ کوزو کدیکندن، بعض استثنالردن صرف نظر، دیوان لغات الترکده اولدینی کی آلیورم.

۹

مرثیه لر

۱. الب ارطونفا مقننه مرثیه

ایلك درت هجادن صوکره طورداق اولمق اوزره یدیشر هجالی دردر مصر اعلق ۱۰ قطعہ؛ ماضیده کی قهرمانلرک معادلنی میدانہ کتیره مهین حال حاضرک انحطاط و تردیسندن شکایتی متضمن عمومی مرثیه لر «الب ارطونفا» مرثیه سی شکلنده در. بو مرثیه نک قطعہ لری

ur، üür قافیہ لری ایله نہایتلیور [۱]. کاشغری ایلك پارچہ ده ذکر ایدیلان قهرمانی [ج ۱، ص ۴۴، س ۱۳ و ج ۳، ص ۱۱۰، س ۱۴] قودانغی بیلیک ده [ص ۱۹، ۲۹، ۳۰] افراسیاب [۲] ایله مقایسه ایدرک دیکر پارچہ لرک ده عین قهرمانه عائد اولدیغنی بیان ایدیور. «کوپریلی زاده» یه کوره ۷۳۶ سنه سنده تصادف ایدیلان «طونغا» ویاخود چین منبعلرینک ۷۱۴ ده «پیش بالق» دیوارلری آلتنده قتل ایدلدیکنی [۳] سویلدیکی «طونغو تکین» ک عین قهرمان اولدیغنی احتمالی قوتله وارد بولنیور [ملی تبعلر، ج ۲، ص ۷۲، الب ارطونغا اورخون کتابه لری - برنجی آبد، شمال جهتی - ، طومسون، کتابه، جنوب ۱۶۳، شمال ۵۷ -]. مع مافیه فؤاد بك بوراده «ارطونغا» آدینک بك شایع اولدیغنی سویله دکن صوگرا بو خصوصده بعض استطرادلری متعاقب، بونک، تاریخک قید ایتمه دیکی باشقه بر «طونغا تکینه» عائد اولسی احتمالی ده درمیان ایدیور. فی الحقیقه «قوی قهرمانی»، او یغورلرک، «جوینی» یه کوره [کیپ نشریاتی ج ۱۶، ص ۴۰، س ۳، قودانغی بیلیک I, XLI] «بوقو» خانلریله عین شخصیت اولدیغنی سویلدیکی افراسیاب [۲] - که محمد عوفی یه کوره [بارتولد، *Turkestan v epochu mongolskavo nasestvija* ج ۱، ص ۹۴، س ۲۲ - D' Ohsson موغول تاریخی، ج ۱، ص ۴۴۲؛ ابوالغازی، رومانزف طبیعی، ص ۳۰، س ۱۰؛ باقکوز: مارقو وارت، قومان ملتی حقنده: *Über das Volkstum der Komanen* ص ۱۶۴] کاشغر خانلری و بالاساغون بکلرینک شجره لری افراسیابه منتهی اولیور - کی اساطیری دورلره ارجاع ایتک مجبوریتنده قاله جغز [طونغانک معناسی حقنده باقکوز: رادلوف، WB. III, 1171 و بارتولد - مایورانسکی، اسکی تورک کتابه لری و عرب منبعلری، رادلوف اسکی تورک کتابه لری، ایکنجی سهری، ص ۱۹، نومرو ۳].

() کوپریلی زاده [ملی تبعلر مجموعه سی ج ۲، ص ۷۱] کاشغری: ح ۲، ص ۱۰۵، س ۱۶ و ۱۷ ده کی قطعہ بی [آشاغیده طبیعت تصویر لرینه باقکوز] صوک مصراعک قافیہ سی ur اولدیغنی ایچون بو میانه ادخال ایدیور؛ فقط وزن «۶، ۶، ۶، ۶، ۷» دکیشدیکی کی یارپش ایدن بر آتک تصویرتن عبارت اولان محتویاتی بوراده موضوع بحث ایدیلان پارچہ یه توافقی ایتمه یور.

(۲) کاشغری ج ۳، ص ۱۱۰، س ۸ و متعاقب، قزوين شهرینک تأسیسنی افراسیابک کریمه سی، قز، عطف ایدیور. حالبوکه قز او یونی دیمکدر.

(۳) هارتمان مقاله سی، اسلام، ۸، ص ۳۱۰. بو نقطه ده قطعی دکلدرد.

السِسْرَا رُونُ قَلْدِمُو
أَمْدِي يَرْكُ يَرْتَلُورُ

§۱ أَلْبُ أَرْتَشْكَ أَلْدِمُو
أَذَلْكَ أَوْجِبِنُ أَلْدِمُو

— ج ۱، ص ۴۴، س ۱۱، ۱۲ —

ترجمہ سی

قہرمان الب ارتشکا اولدیمی؟ فنا دنیا کری یہ قالدیمی؟ زمان انتقامنی آلدیمی؟ شمدی
قلب پارچہ لانیر .

أَرْدَمُ أَرِغُ سَقْرَدِي
أَرْدَمُ بَكِي جَرْتَلُورُ

§۲ أَذَلْكَ قَمْعُ كَفْرَدِي
يُجْبَعُ يَفْزُ تُقْرَدِي

-- ج ۱، ص ۹۴، ۱۰، ۱۱ --

برنجی مصراعدہ « کفردی » اوچنجی مصراعدہ کی تُقْرَدِي یا کلش در: طوغریسی
گوردی، توردی . ح ۳، ص ۳۱، س ۷-۸ . ایکنجی و اوچنجی مصراعلر یرلرینی
دکیشدیر مشلر. آزاده کی فرق: برنجی مصراع : قَمْعُ - أَرِغُ؛ ایکنجی مصراع أَرِغُ - يَمَّا؛
دردنجی مصراع : أَرْدَمُ - أَرْزُ

ترجمہ سی

بوتون (دكيشيك شكل : تمیز) زمان ضعیفلاشدی . تمیز (دكيشيك شكل : دخی)
فضیلت نادرلشدی ؛ ضعیفلر و سفیللر قویلشدیلر ؛ فضیلت امیری (دكيشيك شكل : دنیا
امیری) غائب اولدی .

مُنْدَا أَدِزْ يَكْدَغُ (۱) أُقْ

تَفْلَرُ بَشِي كَرْتَلُورُ

§۳ أَكْرِيكِي مُنْدَغُ أُقْ

أَلْسَا أَرْزُ أَعْرَبُ أُقْ

(۱) متن: « تَلْكَ » در .

- ج ۱، ص ۱۴۰، س ۱۵-۱۶ -

ترجمہ سی

عادتی (زمانک) بویلدور؛ او برخستہ لاق کبی در؛ ا کر دنیا اوکا قارشو براوق آتسه
طاغ تپہ لری صارصیلور .

یرتر^(۱) یقا اوردلیو

§۴ ایشب ارن بوردلیو

سینت کوزی ارتلور

سینت اونی یوردلیو

- ج ۱، ص ۱۶۴، س ۱۴-۱۵ -

ترجمہ سی

انسانلر قورتلر کبی عوعوه ایدرلر ٹولور کن یقہ لرینی بیرتارلر؛ سسلری برمغنی نک
سی کبی صفر انداز اولور، کوزلری قارارنجہ یہ قدر آغلارلر .

یشمش یشغ قرئدی

§۵ کنگام اجن^(۲) ارتدی

تن کن کجب ارتلور

کجیش اذک ارتدی

- ج ۱، ص ۲۰۸، س ۱-۲ -

ترجمہ سی

قلبمک ایجنی طوتوشدوردی، ایلشمش اولان یارہ بی آجدی، کجیش زمانی ارادی،
کیجه وکوندوز کجی وارانپور .

قدغوانی ترغرب

§۶ بکلر اتن ارغرب

کرکم انکر ترتلور

مشکزی یزی سرغرب

(۱) متن : « برتن » در .

(۲) متن « اجن » در .

— ج ۱، ص ۴۰۳، س ۷-۸ —

ترجمہ سی

بکھر آتلرینی یوردیلر، غم اونلری بر باد ایتدی، کورونشلری وچهره لری صاری
بر حال آلدی، سانکه اوزر لرینه زعفران اکیلش کبی ایدی.

أَعْرَى تُرْقُ أُرْتِي

§۷ اَذَلِكْ يَرَّغْ كُرْتِي

تَجَسَا قَلِي قُرْتُلُورْ

بِكْ لَارْبِكِنْ أُرْتِي

— ج ۲، ص ۱۸۴، س ۱۳-۱۴ [۲] —

ترجمہ سی

زمان فرصت کوزندی، کیزلیجه آغنی کردی، بکھر بکینی اضلال ایتدی، قاچارسه
قورتاریله بیلمی؟

يَلْنِكُ كَجِنْ كَقْرْتُورْ

§۸ اَذَلِكْ كَبِي تَقْرْتُورْ

تَجَسَاتَقِي آرْتُلُورْ

أَرْدِنْ أَرْنُ سَقْرْتُورْ

— ج ۲، ص ۲۶۹، س ۹-۱۰ —

ترجمہ سی

زمانک کونلری استعجال ایدیوروانسانک قوتی ضعفه دوچار ایدیور؛ دنیایی انسانلردن
تخلیه ایدیور؛ اونلر قاچسه لر بیله محو وهلاک اولیورلر.

كَمْ تُرَانِي يَغْدَجِي

§۹ اَتْسَا قِنْ كَزْ كَرِبْ

أَوْزِي قِي يَرْتُلُورْ

تَاغِغْ آتَبْ أَغْرَسَا

— ج ۳، ص ۷۴، س ۱۴-۱۵ —

(۲) بوسوك قطعتهك تدقيق ايتديكمز پارچه به عايدتي هنوز توضیح اتمامش در . «کاشغری» به
کوره بوبارچه ده گویا افراسیاب (بکربکی) مراد ایدیور.

ترجمہ سی

اگر (قدر) اوقنی آتسا، یابی یتاغنه قویدقدنصوکر، کیم کوکس زرہنی
قالدیرہ بیلہ جک؟ داغہ آتسا وتصادف ایتدیرسہ، وادینک ایچ ویان طرفلری خراب اولورہ.

§۱۰ بِلْکَا بُکُو یُجِدِی اَرْنِ اَتِی یُجِدِی
اَرْدَمِ اَتِی یُجِدِی یَزْکَا شِکْبِ سُرْ تَلُوْر

— ج ۳، ص ۲۲۴، س ۶-۷ —

ترجمہ سی

علما و عقلا پریشان وضعیتہ ایدیلر، دنیا اتی صیقیوردی؛ لحم فضیلت قوقدی؛
او دنیاہ کلنجہ اوفالاندی.

*
**

۲. مجرول برقرمانہ عامہ مرتبہ

وزن وقافیہ صبراسی اولکی پارچہ دہ کنک عینیدر.

§۱ اَرْدِی اَشِن تَرْغَان یَثَاقُ یَغِغْ جَرْغَان

اُعْرَقْ سُو سِن قِیْتَرْغَان بَسْتِی اَلْمِ اَحْتَرُو

— ج ۱، ص ۴۲۵، س ۹-۱۰ —

— ج ۲، ص ۶۱، س ۱۲-۱۳ —

ایکنجی جلدہ کی متندہ دیکشن برلر:

جَرْغَان: قَرْغَان ایکنجی مصراع

بَسْتِی تَلْبِ قَدِرْغَان اوچنجی مصراع

اَحْتَرُو: اَعْتَرُو دردنجی مصراع

ترجمہ سی

طہامنی (مسافرك) یدیرر، فنا دشمنی فرارہ مجبور ایدر (مدافعه و مقاومت ایدر)، اوغراق [۱] اردوسنه طیابیر، مقاومت ایدر (بویونی توتوب چویرر)؛ اولوم اوونی بیقار واونی یرہ چارپار .

§۲ یینی اوتن اُجرکان
تویدز آنی کُجرکان
اشلز اُزب کُجرکان
تکدی اُقی اُدرو

— ج ۱، ص ۴۲۹، س ۱۷ - ۱۸ —

ترجمہ سی

دشمنک آتشی سوندوردی، اردوکاھندن سوردی، قاریلری [۲] آیروب سوق ایتدی؛ اوزمان اولدوروجی اوق اوکا اصابت ایتدی .

§۳ تُرغان اُلغ اِشلقا
تُرکی اُرَب اِشلقا
تَمُغ قَدِر قِشلقا
قُدتی اَرک اَمدُرُو

— ج ۲، ص ۴۵، س ۱ - ۲ —

ترجمہ سی

بویوک خاتونلره یاقلاشدی . صوغوق، سرت قیشده اکثریا سفره بی قوردی، متعاقباً ارککلری (کندی ایلیکی اوزرینه) ایمیلندیوردی . (کلهتی زهمله مجموعه سنه باقکز ۱۸، ۳۸) .

*

(۱) اُغراق بر تورک قبیلہ سبدرکه قره بیفاج اسمنده کی حدود حوالیسندہ سا کندی .

کاشغری : ج ۱، ص ۱۰۸، س ۶

(۲) کاشغری شوبله ترجمہ ایدور : ومع هذا كان فصّالاً مُطّةً؛ فقط اصلي «إشیلار»

اولان «إشیلار» یعنی قادینلر مقصود اوللی در . کاشغری : (ح ۲۱، ص ۱۵۶، س ۲۵)

داستانلر

تنكقوتلر ايله محابره

طوراق یری وسطده اولمق اوزره اولكى پارچهده اولدیغی کبی سکزر هجانن عبارت دردر مصر اعلق ۲۰ قطعه . [کوپرلی زاده ، ملی قتلر ، ج ۲ ، ص ۷۱ ؛ هارتمان ، اسلام مجموعہ سی ۸ ، ص ۳۱۱] (۱) بو پارچهلر متکلم صیغه سیله تنکقوت بکلرندن برینک هزیمتی حکایه ایدیور . «تنکقوت» قبیله سی «کاشغری» یه کوره (ج ۱ ، ص ۲۸ ، س ۴) اویغورلر ايله چینلیلر آراسنده کائن در . بو منظومه لره ۷۶۲ تاریخندن تقریباً ۸۵۰ تاریخنه قدر سطوت وشوکتلرینک اک یوکسک درجه سنه ارتقا ایتیش اولان «قوقور» منطقه سی ساکنلری تاریخک هانکی حادثه سنه تعلق ایتدیگی خصوصی قراقلقدر . بیلکه خاقانک دوره سلطنتک اون یدنجی سنه سنده (۷۰۰-۷۰۱) تنکقوتلره قارشى سفری - که ایکنجی آیده ، شرق جهتی ۲۴ ده بحث ایدیور - تورکلر ايله «تنکقوت» لر آره سنده یگانه سفر اولاملیدر [طومسن ؛ مارقو وارت : اسکی تورک کتابة لرینک قرونولوژیسی ، ص ۱۶] . آیده ، شمال جهتی ۱۷ ده «یللامق : آلداتمق ، لغتی موجوددر ؛ کاشغری (ج ۳ ، ص ۲۴۲ ، س ۴) بو کلمه نك «غزیه» ايله «قجاجق» لغتی اولدیغنی سویله دیکنه نظرأ بوداستانک منشائی تقریبی اولارق قسماً تعیین ایتک ممکن اوله بیلور .

§۱ ایللاجم ارك بلدی ارك بلغو یری کزدی

بیت اوزوب کوك ازلدی شمن تورب تلی یغدی

— ج ۱ ، ص ۱۲۴ ، س ۱۳ ، ۱۴ —

(۱) کوپرلی زاده مقاله سنک اشای انتشارنده هنوز غیر مطبوع اولان اوچنجی جلدن بو پارچه لره

عائد اوله رق ۱۹ پارچه صایور ؛ حالوکه بز ۱۱ صایورز .

ترجمىسى

اصيل آتم قوتلى ايدى ؛ فرصتى كوردى ؛ بولوط يوكسەلدى وكوك اورتولدى ،
سپس كلدى وطولو ياغدى .

§۲ اذوبارب اُكش اقدم تليم يورب كجى كقدم
اتم بزلا تىكو اقدم منى كورب ييني (۱) اغدى
— ج ۱ ، ص ۱۶۶ ، س ۱۷ - ۱۸ —

ترجمىسى

قووالادم (قوردى) وبك استعجال ايتدم . سرعتلى يورويشله قوتى آزالتم ؛
اتم ايله اونك آرقەسندن قوشدم ؛ بنى كورونجه ، دريلرى اورپردى (۱۱ نجى
نومرويه باقكز) .

§۳ ارن الې اُشتيلار قنكر كوزن بَقِشتيلار
قنغ تلمن تَقِشتيلار قلع قنقا كجىن سغدى

— ج ۱ ، ص ۱۶۰ ، س ۱ - ۲ —
— ج ۱ ، ص ۳۰۰ ، س ۳ - ۴ —

ترجمىسى

قهرمانلر متقابلاً حايقيرشديلر ، يان كوزله باقشديلر ، بوتون سلاخلر ايله جنك
ايتديلر ؛ قلع (قاندىن طولايى) قيننه كوچ صيغدى .

§۴ اذوبارب بَشْتَم تَقَار يُولغ لَشْتَم
ارن اسن اشْتَم يِكْر بَرْجا ازی جندى

— ج ۱ ، ص ۱۸۱ ، س ۱۵ - ۱۶ —

(کوپریلی زاده: ملی تبعلر، ج ۲، ص ۷۱؛ اسلام مجموعہ سی ۸، ص ۳۱۱ نقصاندر؛
حالبوکه ۹ و ۱۸ نومرولو قطعہ لره نظراً اولماسی ایجاب ایدر .)

ترجمہ سی

انی صالیویردم، مالنی فدیہ نجات اوله رق نقل ایتدردم، رجالک سیناتی سترایتدیردم،
بوتون یوکنی او بالذات باغلادی .

§۵ بکم اوزن اغزلادی
یرغ بلب اغزلادی
الغ شکری اغزلادی
ان قت قث (۱) ثری تغدی

— ج ۱، ص ۲۵۲، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمہ سی

بکم (کاشغری به کوره تنکقوت بکی) صیویشدی، فرصتی حس ایتدی و براقادی .
خالق اعظمی تقدیس ایتدی، سعادت وقوت توزی یوکسه لدی .

§۶ شکت سوسین اشکلادی
کشی الشین الکلادی
ارن اتن بکلادی (۲)
بلن بولب بشی تغدی (۳)

— ج ۱، ص ۲۵۸، س ۶ - ۷ —

ترجمہ سی

تنکقوت اوردوسنه صفوق هواده باصقین یاپدی، ایشیله استهزا ایتدی، اونلرک ادملری
ایله بارکیلرینی هدیه اوله رق ویردی . اسیر صفقیله باشلرینی دولدوردیلر .

(۱) بو کلمہ پی کاشغری ج ۱، ص ۲۷۸، س ۱۳ . الْأَنْجَبُ وَالِدَوْلَةُ دیه ترجمہ

ایتمشدر؛ مارقووارتک شواهدی: قومان قومی حقنده ص ۲۰۶ .

(۲) کاشغری ج ۱، ص ۳۲۲، س ۱۶؛ ج ۳، ص ۲۵۱، س ۷ .

(۳) ج ۲، ص ۶۹، س ۲ .

§۷ ازن ا کتب اریلا دی یرق یرک قریلا دی
ارتغ کمشب اریلا دی اُفت بواب تُو اغدی

— ج ۱ ، ص ۲۵۹ ، ص ۱۱ - ۱۲ —

ترجمہ سی

اوکونوب غرورلانندی ، ال وسعتیلہ یاریق یری اولچدی ، آتی سوردی ، باغردی
ومحجوبانہ تہیہ چقدی .

§۸ تَلِم بَشَلَر یُقَلَدِمَت یَغی اَنْدِر یُقَلَدِمَت
کَجی اِنَنک کَقَلَدِمَت قَلَج قَتَقا کَجِن سِغَدی

— ج ۱ ، ص ۳۳۲ ، ص ۱۶ - ۱۷ —

(۳ نومرولو قطعہ یہ باقکمز ؛ تکرر ایدن و مت ، اداتی حقندہ باقکمز : اندغمت =
بو بویله در . کاشغری ج ۱ ، ص ۲۷۰ ، ص ۳ ؛ اکثریا اشکال افعالہ باقکمز : کاشغری
ج ۱ ، ص ۱۴۹ ، ص ۸ ؛ ص ۲۷۳ ، ص ۱۰ ؛ ص ۳۶۵ ، ص ۳ ؛ ص ۳۶۸ ، ص
۱۵ ؛ مت ، رادلوف ، ۲۰۴۳ . W.B.IV.)

ترجمہ سی

بربارچہ باشلر یووارلاندیلر ، دشمن بو صورتلہ کسب ضعف ایتدی ، قوتی آزالدی ،
قلنج مشکلاتلہ قینہ کیردی .

§۹ اَبَنک قُلَسام اُذو باریب تَتَر اَرَدِم سُسین تارِب
بُلن قَلِب بَشی یاریب بُلغ (۱) بَر جامنکا یغدی

— ج ۱ ، ص ۳۳۵ ، ص ۳ - ۴ — (۴ نومرویہ باقکمز)

(۱) بُلغ ۱ کاشغری ج ۱ ، ص ۱۸۱ ، ص ۱۵ (۲ نومرویہ باقکمز) ؛ ج ۳ ، ص

۱۰ ، ص ۱۳ ؛ ص ۲۴۶ ، ص ۱۱ ، رادلوف ، WB. VI, 433 (۲)

ترجمہ سی

ا کرایستسہ یدم اونی تعقیب ایدر، اوردوسنی یاقلار وپریشان ایدردم، اونی اسیر ایدر
وقفاسنی یاراردم، فقط اوبکا برچوق فدیہ نجات ویردی .

§۱۰ آغا بُکتر ازا یزدِم

یَرِقْ (۲) یاقب قیا کر دِم

آنی پیلب تپی بزدِم

تُکَلْ یاعی تری تُغدی

— ج ۱، ص ۳۸۰، س ۱-۲ —

ترجمہ سی

طیرماندم ویولسز طاغک اوزرندن یورودم؛ چوقوره یاقلاشدقن صو کرا بر قیا
کوردم؛ بو قایاب اوکرنند کدن صو کره یولمه دوام ایتدم؛ بوتون دشمنلرک توزی یوکسه لیوردی .

§۱۱ اِتِم تُوْتُبْ قُدی جَلدی

اَنکْ تُوْسِرْ قِرَا یُلدی

بِشْنْ اَلْبْ قُدی سَلدی

بُغْزْ اَلْبْ تُکَلْ بُغدی

— ج ۲، ص ۲۰، س ۱۷-۱۸ — [۲ نومرویه عاند]

ترجمہ سی

کوپکم یاقلادی [قوردی] آرقه طرفدن ایصیردی، صاچنی یولدی، قفاسنی یقالادی،
کری به فیلاتدی، غیرقلاغنی یاقلایه رق تمامیله بوغدی .

§۱۲ قُدی قِشْرِبْ اُغش تِر دِم

یَعی قارو کِشْ قُر دِم

تُقشْ اِجْرَا اُرشْ بِر دِم

اَرَنْ کورِبْ بَشی تَغدی

— ج ۲، ص ۶۹، س ۱-۲ —

ترجمہ سی

حایقیردم وقیله بی طوپلادم؛ دشمانه قارشنی اوقی کردم، محاربه ده اوروشدم؛ ارککلری
کوردیکی زمان باشنی اورتدی .

[۲] • بارق • برینه •

§۱۳ كجا تۇرۇپ يۈز آرديم قرا قزل بۇرى كزدم
 قتيغ ياني قرا كزدم قيا كورۇپ بقو اغدى

— ج ۳، ص ۱۶۵، س ۱۳ - ۱۴ —

ترجمه‌سى

كيجه اين متهاديا طولاشدم، سپاه، قزل قوردلرى كورددم، قوتلى اوقى كردم و باقدم،
 قيايى كوردىكندن اطرافى كوزدن كچيرمك ايچون يوقارى چيقدى (۱).

§۱۴ آرن ايذب سكا تزدى بشى بئين سكا تزدى
 اف ت ئولب بكا تزدى اذوقما (۱) تبن بئدى (۲)

— ج ۳، ص ۱۷۵، س ۹ - ۱۰ —

ترجمه‌سى

ار ككلى كوندردى و اونلر بنم او كمده ديز چو كديلر؛ باشنى و بويوتى اكدى؛
 محجوبانه باقيوردى، ديدى كه: « بنى تعقيب و امحا ايله » بوضورتله بنى حر كتنن آليقودى.

§۱۵ قرا تونك كجز سادم اغرا اونى اجر سادم

يئيكانك كجز سادم سقس اجرا كتم تغدى

— ج ۳، ص ۱۸۷، س ۱۵ - ۱۶ —

(۱) كاشغرى صوك مصراعى شوبله ايضاح ابديور: « اوزمان قورد بكا دوندى و بنى كورونجه
 تپه نك اوستنه چيقدى. » عكس تقديرده tel. SoJ، رادلوف، WBII ۸۹، « اويغورجه (موللر،
 اويغوريقا ج ۲، ۹۰) » قاپا كور.ك، كرى يه باقق دوشونه جكدى .

(۱) متن قما در. كاشغرى ج ۲، ص ۲۳، س ۳ .

(۲) متنده ب نك نقطه‌سى يوق در: b. t. j. n.

ترجمهسى

قره كيجهنك كچمه سنى آغرا و يقونك، دفع ايدنه سنى استهدم، بنات النعشك قاجه سنى استهدم، [كاشغرى : بنات النعشك دوراتى صايورم] اثنائى تعدادده صباح اولدى .

§۱۶ قَتْنُ سِنِي جُفِيْلَادِي تَشْكُتْ بَا كِيْن يَغِيْلَادِي

قَتِي آقِبْ رَغِيْلَادِي بِيْن سُوْوِيْن قِرْل سَعْدِي

— ج ۳، ص ۲۴۰، س ۵-۶ —

ترجمهسى

قطن سيني [كاشغرى يه كوره تنكت ايله چين آراسنده بر محل دور] حايقردى و تنكفوت بلكرينه اعلان مخاصمه ايتدى . قانى شارلدا يه رق آتدى و بويوننك قزل صوينى امدى .

§۱۷ تَشْكُتْ خَانِي يُدِيْلَادِي اَلْمُ بَزْلَا تُبُوْلَادِي

قَدَشْ لَارِي تَبَالَادِي اَلْمُ كُوْرُبْ يُزِيْ آغْدِي

— ج ۳، ص ۲۴۱، س ۱۵-۱۶ —

ترجمهسى

تنكت خان آلداتدى [كاشغرى : قاتون سيني بكنى] اولونجه يه قدر اوردى، آرقاداشلىرى مسرت اظهار ايتديلر، او اولومى كورونجه چهره سى صاراردى .

§۱۸ اَوِيْنْ بَرَقِيْن سَتِيْغَسَادِي يُلُغْ بِيْرِبْ يَرِغَسَادِي

تَرِكْ اَرَسَا تُرُغَسَادِي اَنَكْر سَا قِيْجْ كِنِي تُغْدِي

— ج ۳، ص ۲۴۶، س ۱۱-۱۲ — [۴ نومرويه باقكز]

ترجمهسى

اوينى بارقنى صامق و فديه و يروب حيات، صاتون آلمق استهدى، حياتده قالمغى استهدى، او كاندور كونلرى طوغدى .

§۱۹ یٰنٰی بَکِّدِ اذْقِلَادِیْ کُرْبُ سُوْنِیْ اذْقِلَادِیْ
اَلْمَ اٰنِیْ قُبْلَادِیْ اٰغْرُ اِجْرَا اٰغُوْسَعْدِیْ

— ج ۳، ص ۲۵۰، س ۱۵-۱۶ —

ترجمہ سی

دشمن بک اوکنده حالت نومه دوچار اولدی، اوردوی کوردیکی زمان حیرتده
قالدی، اولوم آنی آغیرلادی واونک آغزینہ زهر داملاتدی.

§۲۰ اٰنِیْ یَقْبُ سُوْنِکُوْلَادِیْ بَشْنُ یَنْدُرُو یَنْکِیْلَادِیْ
اَرْنُ تَاقُبْ (۱) مَنکِیْلَادِیْ اِنْکُ اَلْبِنْ قَرَا بُعْدِیْ

— ج ۳، ص ۲۹۹، س ۱۱-۱۲ —

ترجمہ سی

اوکا یتشحه سونکولادی و تکرار یارالادی؛ ارلر یاغما ایتدیلمر و آرالرنده تقسیم
ایتدیلمر و سیاہ قهرمانلری بوغدیلمر.

*
**

ادبفرارہ فارسی سفر

بہری (۶-۷) ہجادن مرکب دردر مصراعلی آلتی قطعہ؛ طوراق دردنجی ہجادن
صوکرادر۔ ایلک اوچ قطعہده برہمز، قافیہ سی دور ایدر و اوچ صوک قطعہ نک صوک
مصراعلرنده تکرار میدانہ چیقار؛ دردنجی و بشنجی قطعہ لردہ ایسہ ایلک اوچ مصراعلر
بربرلریلہ ہم قافیہ اولوب ۶ نجی نومرودہ اولکی قطعہ لردہ کی اساس، «مزہ» قافیہ سی تکرار
کورونور۔ بوقافیہ صیرالرینک انحرافہ رغماً قطعہ لک یکدیگرلریلہ علاقہ دار اولدیغہ
امیز۔ بشنجی قطعہده ایلک اوچ مصراع ۷ ہجایرینہ یالکز ۶ ہجالی در؛ نتہ کیم ۱۱،
۳، ۴ ب نومرولردہ یدی ہجالی مصراعلرک یانندہ ۶ ہجالیلردہ موجوددر۔ منظومہ من

(۱) متن بائب در۔

سربست شکل ارانہ و بوسوکنجی قطعہ لک قافیہ لری یکدیگرینہ توافق ایتدیکندن و مالی دہ بربرلرینہ اویغون اولدیغندن بونلری خارج براقق ایستہ مدم . بونپارچہ لر ، مسلمان تورکلر ایله بودیست اویغورلر آراسنده کی حربدن باحتدر [کاشغری ، ج ۳ ، ص ۱۳۸ ، س ۱۱] .
 متعرضلر بالقاش کولنہ آقان ، «ایلاء» [۱] نہری اوزرندن کلیورلر . اولاً «اضراق» لر اوزرینہ صالدریورلر (مجهول قهرمانہ عائد پارچہ ، «نومرو ۱» ، باقکنز) . «اضراق» لر کاشغری یہ کورہ (ج ۱ ، ص ۲۸ ، س ۳) ، «ایلاء» اوزرندہ کائن «جکل» و «تخسی» ایله «اویغور» لر آراسنده کائن درلر . بونلر بعدہ حکومتلری منسلاق داخلندہ کی «اغراقلر» ہ باصقین یاپیورلر . بومسئلہ حقندہ فکرچہ باشقا معلومات موجود دکلدلر . بونلرک زمان وقوعی حقندہ ہیچ برشی سویلنہ مز ؛ شو قدر وارکہ ، اورخوندہ اویغور سلطنتک ۸۴۰ دە قیرغیزلر طرفدن تخریبندن و اویغورلرک جنوبدہ کی یوردلرینہ مهاجرتلرندن سوکرا اولماسی ایجاب ایدیور . (باقکنز : مارقو وارت ، آقینلر ۹۲ ، ۹۵ ؛ ا . ح ، پارقہر : تاتارلرک بیک سنہ سی . A thousand years of the Tatars ۲۸۵ و متعاقب) .

کندلر ازا جقیمز

§۱ کلنکیز لیو اقیمز

بُرْخَن اوزا سنجیمز

فُرْخَن اَوْنِ یقیمز

— ج ۱ ، ص ۲۸۸ ، س ۳ - ۴ —

[۱] کاشغری (ج ۱ ، ص ۸۵ ، ص ۱۲) ، «جیحون دیارالترک ، دیور . ف . هو . لک نظر دقتی جلب ایتدیکی وجہلہ ، کاشغرینک بوتعبیرینی حرفیاً آ کلامہ ملی در . «آلاناو» درکلن آیاہلری کاشغری یہ کورہ (ج ۳ ، ص ۱۳۲ ، س ۴) بوبوک و کوچوک کیکان ، درکہ «قیاس» دن (کاشغری ج ۳ ، ص ۱۲۹ ، س ۴-۶ ، قیاس ج ۱ ، ص ۳۳۰ ؛ س ۱ ؛ ص ۳۵۴ ، س ۷) نشأت ایدر . قیاس شُخس مملکتی اولوب «بارتولد» ک پترسبورغ اقادہ یسی مخطره سندہ ج ۸ ، نومرو ۴ «حدودالاعلام» کورہ (Tumanski MS ، ص ۱۲۵) طوقاغک جنوبندہ «سویاب» شہرینک بولوندینی محلدر . [«ف . ہیرت» تونیو قورلرک کتابہ لرینہ ذیل ص ۷۳] ایله ؛ شاوانہ کورہ بونلرک عینی اولان غرب تو - کیو (تورک) لرینہ عائد وثیقہ لر ، ص ۱۳ ، پترسبورغ ۱۹۰) .

ترجمه سى

وحشى بر نهر كى آقدق ، شهرلره قارشو سفر ايتدك ، باغودلر ينى تخریب ايتدك ،
الهرينه قارشو آتس ايدورز .

§۲ تۇلا بلا بىتىمىز تىكما يىتىمىز

كئمالر ن كئتىمىز مىنكلق ارن بىجتىمىز

— ج ۱ ، ص ۳۶۲ ، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمه سى

اونلرى كىجه اين باصدق ، هر جهته پوصوده ايدك ، پرچلر ينى كسىدك ، منغلاق
ارككلىرىنى بىچدك .

§۳ قۇزۇق قىتغ تىكدىمىز تىكركىك ا كىش ا كىمىز

كئشيب اتغ تىكدىمىز ا لىب يىنا جىتىمىز

— ج ۱ ، ص ۳۹۲ ، س ۱۷ - ۱۸ —

ترجمه سى

قويروقلرى صىقىجه باغلاشق ، حقه چوق حمد و ثنا ايتدك ، بار كىرلرى سوردك
و اونلره يىتىدك ، تىكرار حيله ايله قاچدىلر .

§۴ بىجكم ارب اتلقا ائغز دى تىلقا

اغر ي ئغز اتلقا قىلر كى ا جىتىمىز

ترجمه سى

حرب اشارتى [ايبك بر بايراق] ايله بار كىرلر ك صرتنه دىكدك ، اويغورلر ك پاننده كى
مجملره قارشى ، سفيل كوپكلره قارشى قوش كى اوجدق .

§۵ اَعْدَى قِرْلِ يَبْرَاقِ تُوغْدَى قَرَا تَبْرَاقِ

يَتَشَوُّ كَلْبُ اَنْعِرَاقِ تَقَشِبُ اَيْنِ كِنِجْتِمِزِ

— ج ۳، ص ۱۳۸، س ۹-۱۰ —

ترجمہ سی

قرمزی سنجاق چکیلدی، سیاہ توزیوکسه لدی، اوغراق لر یا قلاشدیلر؛ اونلر له محاربه ایچون کچ قالدق .

§۶ کِمِی (۱) اِجْرَا الدُّرُوبِ اِلَا سُهْنِ كَجْتِمِزِ

اُنْفِرْ تَيَا بَشَلْبِ مَنكَلَقِ اِيلِنِ اَجْتِمِزِ

— ج ۳، ص ۱۷۸، س ۲-۳ —

ترجمہ سی

کمی یہ راکب اولدق، ایلا صوبی اوستندن کچدک؛ او یغور لر له قارشى حرکت ایدرک منکلاق مملکتنى فتح ایتدک .

۳ . یباقولر له محاربه

طوراق دردنجی هجادن سوکرا؛ یدیشر هجالی [۲] دردر مصر اعلى قطعه لردن متشکل ایکی منظومه؛ ایلاک اوج مصراع بربر لریله، دردنجی مصراعلر کندى آره لرنده مقفادر لر . برنجی منظومه ۸، ایکنجی منظومه ایسه ۴ قطعه دن متشکلدر . منظومه لر یباقولر بکی «بوکه»، [بیلان، شرقی آسیا جموعه سی، سکزننجی سنه ۶۵، ۱۹۱ نومرولو ضرب مثل] «بدرج»، «ک باسمل»، «جمل»، «و یماک»، قیسله لری ایله برلکده اولازق . بکچ

(۱) «کمی» غزیه و قفقاق لغتیدر : کاشغری (ج ۳، ص ۱۷۷، س ۱۶) .
(۲) ۷ هجایرینه «آ» ۲۰، نومرو ۸ هجالی و «ب» ۶۴ هجالی اولارق غیر منبظم انتشار

ارسلان تیکین ، قومانداسی آلتندہ کی مسلمان تورک کر طرفدن دوچار ایدلکری ہزیمتی
تجیل و تسعید ایچون یازلمش در .

تاریخک باشقہ بر شیشی قید ایتمہ دیکی بوہزیمت ، «دیوان لغات» ک تخریر نندن پک چوق زمان اول
واقع اولمش دکدر ؛ زیرا کاشغری [ج ۳ ، ص ۱۷۳ ، س ۱ و متعاقب] فرق بیک
مسلمانک یدی یوز بیک بتپرستہ غلبہ چالما سنک سیاوی بر معجزہ محصولی ظنندہ اولدقلرینی
بیلدیرمہ لری ایچون بو محار بہ یہ اشتراک ایدہ نلرہ سؤال توجیہ ایدیور . کاشغری [ج ۳ ،
ص ۲۷ ، س ۱۰] «یباقو» لک بر تورک قبیلہ سی اولدیغنی سویلہ دکدن صو کرا ؛ « قای » لر ،
« باسمل » لر و « تاتار » لر کبی کوزہل تورکجہ کوروشدک لرینی [ج ۱ ، ص ۳۰ ، س ۹] .
مع هذا « جمل » لر کبی خصوصی لسانلری دہ بولندیغنی بیلدیر یور . عثمانلیلرک جدی
« قای - قانی » لک تورک کشمش موغوللردن اولدیغنی حقندہ کی « مارقو وارت » ک ظنی [قومان
قومی حقندہ ، ص ۱۸۷ و متعاقب] بو صورتہ تاید ایدیور ؛ عین شیشی « یباقو » لر ایچون دہ
قبول ایدہ بیلیرز (۱) . « یباقو » لر ، کاشغری یہ کورہ [ج ۱ ، ص ۸۹ ، س ۹] « یماک » ،
استپلرینہ آقان وبرکولہ صوینی بوشالتان « آرتش » صوینی اوزرندہ کائن موقعدہ اقامت
ایدر لر (۲) .

مارقو وارت « وقومانلر » حقندہ کی اثرندہ « یماک » لک دہ اصلا موغول اولدقلرینہ
احتمال ویرمکدہ در . یباقولرک مملکتندہ کاشغری یہ کورہ [ج ۳ ، ص ۲۱ ، س ۱]
ایکنجی منظومہ دہ ذکر ایدیلان « یما » صوینی ، خریطہ یہ نظراً « ایشم » اولماسی محتملدر .
اسمی ذکر ایدیلہ یں نہر ایسہ دہا غریبہ « توبول » نہری اولارق قبول ایدیلہ بیلیر .
کوپریلی زادہ [ملی تبعلر ح ۲ ، ص ۷۱ ، واسلام مجموعہ سی ۸۰ ، ص ۳۱۰ باقکنز]
مستقل تلقی ابتدیکمز طبیعت تصویرلری ایلہ یاز و قیش آراسندہ کی مشاعرہ یی ، بو ایکی
منظومہ نک قافیہ لری عینی اولدی بی ایچون بر لشدیر یور ؛ مع مافیہ [ملی تبعلر ، ج ۲ ،
ص ۷۳] کوک آلپک [ملی تبعلر ، ج ۱ ، ص ۴۵۲] بو مشاعرہ یی ایری تلقینسک
حقسز اولدیغنی حقندہ کی مطالعہ سنہ ہیچ بر دلیل ترفیق ایتمہ مکدہ در .

(۱) کاشغر طغرلندن اوزجندہ طوغرو فرغاندہ جریان ایدن « یباقو صوینی » « کاشغری
ج ۳ ، ص ۲۷ ، س ۱۳ » قبیلہ اسمی اولان « یباقو » ابلہ علاقہ دار دکدر ؛ « یباقو » (کاشغری
ج ۳ ، ص ۲۷ ، س ۱۱) « عبا » معناسنہ درکہ صوبک اسمی بورادن کلپور .
(۲) [Bd. I, S. 28] خریطہ - « کورہ » ایلا « نہرینک آق دینی کولہ یعنی « بانقاش » کولہ
آقار خریطہ یہ نظراً « یما » واسمی مذکور اولمایان دیگر بر نہر بو کولک دہا غریبندہ
جریان ایدر .

« آ »

§۱ بُذْرَجُ يَمَا قَدْرَدِي اَلْبَاغُتِنِ اِذْرَدِي
 سُوسِنُ يِنَا قَدْرَدِي كَلْكَامَتِ اِرْ كَشُورُ

— ج ۱، ص ۱۲۸، س ۱-۲ —

ترجمہ سی

بذرج کری دوندی، قہرمانلرینی سچدی، اوردوسنی کری یہ سوق ایتدی؛ عودت ایچون طوپلان دیلر .

§۲ اُرْبُخَقُ اَلْبِ يَرْمَدِي اَلْبَلِغُ كِرُو اَرْمَدِي
 اَدَشْلُقُ اُنْ (؟) اُتْرَمَدِي قَلِنِ اَرْنُ تَرْكَشُورُ

— ج ۱، ص ۱۳۱، س ۱۰-۱۱ —

ترجمہ سی

ودیعہ لری قبول ایتمکدن یورولمادی، بورجلی یی زیارتدن بیقمادی، دوستانی محافظہ ایتدی، قوتلی بر اوردو طوپلان دی .

§۳ اُسْتِعَانُ قِيَاشُ قَبْسَدِي اَمِنْجَلِغُ اِذْشُ يَلْيَسَدِي
 اَرْتِشِشُ سُقِنِ كَجَسَدِي بُوْدُنْ اَيْنِ اِرْ كَشُورُ

— ج ۱، ص ۱۳۷، س ۶-۷ —

ترجمہ سی

صو صانان کونش بزی صاردی، تحسر ایتدی کمز دوست بڑہ حسدا ایتدی . [دشمن]
 ايرتیشی كچمك ایستہدی، خلق دہشت ایچندہ قالدی .

§۴ اَرْتِشْ سَوِي يَمَا يِي سِشَغَبْ تَتْر بِلَاكِي
كُرْمَتْ اَنِكْ يِرَاكِي كَلِكَا يَلْتْ اِرْ كِشُوْرْ

— ج ۱، ص ۲۷۳، س ۶-۷ —

ترجمہ سی

ارتیش صوی یما کلری البسه قولی صیرمق ایچون بیلکلرینی غیرتله طوتارلار،
قلبری قویلشیر، تقرب ایتک ایچون طوپلانورلر.

§۵ کَلَسَا اَبْنِكْ تَزْ کِنِمْ اَتَلْ کَمْتْ (۲) تَزْ کِنِمْ
نَدِ لَمْعِي (۲) تَزْ کِنِمْ اَمْدِي جَرِكْ جَرْ کِشُوْرْ

— ج ۱، ص ۳۶۸، س ۱۵-۱۶ —

— ج ۲، ص ۱۶۵، س ۱۲-۱۳ —

ترجمہ سی

بکم کلدیکی زمان عالئم باریشه جق، قیلام طاغیلما یه جق؛ شمدی اوردو طوپلانور.

§۶ بِيَجْغَا سِنِيكْ قِلْرُلْزْ اَنْدَكِي يَمَا بَرُوْرُلْزْ
خَانْدِنْ بَسْتْ تَلْرُلْزْ بَسْمِيْلْ جَمْلْ تَزْ کِشُوْرْ

— ج ۱، ص ۳۸۲، س ۱۱-۱۲ —

ترجمہ سی

تحریری بر معاهده عقد ایتدیلر و اجرای یمن ایلدیلر؛ خاندن معاونت رجا ایتدیلر؛
«بسمیل» و «جمل» لر طوپلانورلر (بزی مغلوب ایتک ایچون، کاشغری)

(۱) ج ۲، ص ۱۶۵، س ۱۲ اَتَلْ کَمْتْ رده

(۲) ج ۱، ص ۱۶۵، س ۱۳ تَارِ لَمْعِي دره

§۷ بَسْمِلْ سُوْسِيْنُ قُتِّي بَرْجَا كَلْبُ يُمِّي
 اَرْسَلْنُ تَبَا امِّي قُرُقْبُ يَشِي تَرْ كُنُور

— ج ۲، ص ۲۵۱، س ۱۵-۱۶ —

ترجمه‌سى

« بېسىمىل » لىر اردولرىنى امرە مەھيا قىلدىلر ، ھېسى كىلدىلر و طوپلاندىلر ، « ارسىلان تىكىن » . توجە ايتدىلر . باشلىرى قورقودن چورىلپوردى .

§۸ بَنْدِي اَرِ اَنْعَرِغِي كَلْدِي بَرُو تَغْرِغِي
 اُوْزِي قِي اَنْعَرِغِي اَلْبُ لَارُقْمَعُ تَرْ كَشُوْر

— ج ۳، ص ۴۸، س ۱۳-۱۴ —

ترجمه‌سى

غزىمىتىدىن رجوع ايتدى ، پوستە جىسى تىكرار كىلدى ؛ اردوكاھى وادىنىك ايجىندە و اوتە طرفىدە در . قەرىمانلر كاملا طوپلاندىلر .

ب

§۱ قَقْرِبْ اَتِغْ كَمَشْلِمِ قَاَقْنُ سُنْكَوْنُ جَمَشْلِمِ
 قَتْنَبُ يِنَا يُمَشْلِمِ قَتْنِي يَنْغِي يُقْلِسُوْنُ

— ج ۱، ص ۳۶۸، س ۴-۵ —

ترجمه‌سى

صىحە ايدرك اتلىرى سورمىك ، قالقان و مىزراق ايله اتلىق اىستە يوروز ، پىشمىك و تىكرار يوموشامق اىستە يوروز . سرت دشمان يوموشاسون .

§۲ تۇلا بلا جالم
يَمْرُسُفْنِ جَالِمُ
ترنكوك سۇفْنِ اجالم
يُفْثَا يَغِي اُقْلُسُونُ

— ج ۲، ص ۵، س ۱۳-۱۴ —

ترجمەسى

كيجەلن حركت اتمك، يمار صوينى كچمك، صيزان صوينى ايچمك ايسته يورز؛ ضعيف دشمان پارچه پارچه اولسون .

§۳ تَكَرَا اَقِبْ اَكْرَلِمُ
اَتْنِ تَشْبُ يَكْرَلِمُ
اَرْسَانْ لِيُو كَكْرَلِمُ
كُوچى اَنَنْ كَقْلُسُونُ

— ج ۲، ص ۱۰۹، س ۷-۸ —

ترجمەسى

بز اونی چپه چوره محاصره اتمك، باركردن اينمك وقوشمق ايسته يورز، آرسلانلر كى كوكره مك ايسته يورز؛ تاكم قوتى كسب ضعف ايقسون .

§۴ تَنَكْ اَتَايُرْتَلِمُ
بُدْرُجْ قَنْنِ اِرْتَلِمُ
بَسْمَلْ بَكِنِ اُرْتَلِمُ
اَمْدَى يَكْتِ يَقْلُسُونُ

— ج ۳، ص ۲۶۳، س ۸-۹ —

ترجمەسى

صباح اولنجه عزيمت اتمك، بذرچدن انتقام آلمق، بسمل بكنى ياقق ايسته يورز، امدى كنجلر طوپلانسين .

نوطه :

كاشغرى ايكنجى مصراعى شويله ترجمه ايدور : [بذرچك قانن وانقامن آرامق ايسته يورز : يعنى، «ياقو» لردن اولوب قتل اولونان آدمك]. بوشكلده آكلش طوغرى اولسه يدى، برنجى منظومه ده

تسعید ایدیلن هزیمت ایچون انتقام طلب ایدلیدیکندن ایکنجی منظومه منابرنجینک ضدی اولمش اولوردی که، اوزمان « ییاقو » لره عائدیتی ایجاب ایدردی. حالبوکه اوچنجه مصراع بو کیفیته توافق ایتمایورۇ زیرا یکی تهید ایدیلن «باسمیل» لر «ییاقو» لرك متقلری ایدیلر؛ بناءً علیه، ایکنجی مصراعك بزم آکلادیغمز شکله اولماسی ایجاب ایدر .

*
**

۴ . قطعی اولدو تعیین ایدیلدیبه ناتمام باریدر

آ

بوندن اول تدقیق ایتدیگمز پارچه نك عینی مائز مه سنی حاوی ۱۵ قطعه ؛ [کوپرلی زاده ، ملی تبعلر ، ج ۲ ، ص ۷۱ ؛ اسلام ، ۸ ، ص ۳۱۱] .

§۱ اُنْکَمْ کَلْبُ اُغْرَدِم اَرْسَلَنْ لَیْو کُکْرَدِم

اَلْب لَار بَیْشَنْ تُغْرَدِم اَمْدِی مَیْ کِیْم تَتَار

— ج ۱ ، ص ۱۱۲ ، س ۱۶-۱۷

ترجمه سی

اوفکه لندم (دشمنه) دوغرو کیتدم ، آرسلان کبی کوکره دم ، قهرمانلرک قفاسنی کسدم ؛ شمدی بی کیم طوتار .

§۲ باشی اَنک اَلْقَتی قانی یُزْبُ تُرْقَتی

بَالِغْ بُلْبُ تَغَقْتی اَمْدِی اَبی کِیْم یَتَار

— ج ۱ ، ص ۱۶۶ ، س ۱۵-۱۶ —

ترجمه سی

یاراسی فنا لاشدی ، قانی آقدی و یختیلاشدی ، یارالاندیغنی حالده طاغک اوزرینه چیقدی ؛ شمدی اوکا کیم یتیشیر؛ [کله تی زهمله مجموعه سی ۱۸ ؛ ۴۸ تصحیح ایدیلله لیدر] .

§۳ قروې جُوْبَخ قُرلدى
سوسى انن^(۱) ارلدى

تُوغْم تِكِب ارلدى
قَبْحُق قَجَار ال تَتار

— ج، ۱ ص ۱۶۹، س ۶-۷ —

ترجمه سی

ملکک چادری قورولوب حرب اشارتی رکز ایدلکدن صوکر اووردوسی بیچیلدی؛
او آنی طوتدیغی زمان نصل قاجار؟ [کاشغری: اونلرک اک بوپوکی شمدی بنم اوکمدن
نصل قاجار].

§۴ اَمْدِي اُوْزْن اُذْنِدِي
اَيْل بُلْغَال اِکْنِدِي

کِيْدِن تَلِم اُکْنِدِي
اَنْدَغ اَرِک کِيم اَتاز

— ج ۱، ص ۱۷۴، س ۵-۶ —

ترجمه سی

شمدی اویقودن اویاندی، صوکر اک نادم اولدی، صلح عقد ایتمهکە مخالفت ایتدی؛
بویله بر آدمی کیم مغلوب ایده بیلیر؟

§۵ يَنْدُو^(۱) مَشْكَ اَلْنِدِي
قَلْمِشْكَ اَلْنِدِي

اَمْكَ كَر وَا لْنِدِي
تَنْقَن بُلْب ال قَتاز

— ج ۱، ص ۱۷۷، س ۱۳-۱۴ —

ترجمه سی

دشمان اللرمه دوشدی، مشقته تحمل ایتمکدن بیقدی، یاپدیغی فعلدن نادم اولدی.
اسارته کرفتار اولدقندن صوکر متین اولدی.

(۱) متن: «ان» در.

§۶ کَلْدِي بَرُو اَرْتُرُو
مُتْدَا قَلْبُ التُّرُو
بِرْدِي اِيلِن اَرْتُرُو
بِكْرِي بُلْب اَنْبَتَار

— ج ۱، ص ۱۸۸، س ۱۲-۱۳ —

ترجمه سی

مبذولا (براردو ایله) برو کلدی، قوتنی چوغالتهرق ویردی؛ صداسنی آچالتازق
ایلمش اولدینی حالدہ اوطوردی.

§۷ اَرْن اَرِغ اُرْبَشْرُ
سَقْل تَبْ تَرْتَشْرُ
اَوْجِن کَکِن اِرْتَشْرُ
کُکْسِي اَرَا اُوت تُتَار

— ج ۱، ص ۱۹۶، س ۳-۴ —

ترجمه سی

قوی آدم لر یکدیگرلرینه قارشو عصیان ایدیورلر وانتقاملرینی آرایورلر؛ صاقلدن
یاقالایوب چکیشیورلر؛ کوكسلرنده آتش یانیور.

§۸ اَلْب لَارَا رِغ اَلْقَشْرُ
پِر پِر اَوْزَا اَلْقَشْرُ
کَنْج پِر قَلْب اَرَقَشْرُ
اَذ کَر مَدِب اُق اَتَار

— ج ۱، ص ۲۰۲، س ۳-۴ —

ترجمه سی

قهرمانلر یکدیگرلرینی محو وافنا ایدرلر؛ متحد بر قوتله بربرلرینه یاردم ایدرلر،
بربرلرینی مدح ایدیورلر، لاقیدانه اوقلری آتیورلار.

(۱) متنده (ی) و (ب) نك نقطه لری یوقدر.

§۹ تُقِشْ إِجْرَا اُرِشْتِمُ
اُلْغُ بَرِلا قَرِشْتِمُ
تُكْزُ اِنِّ يَرِشْتِمُ
اَئِدِمُ اَمْدِي اَلْ اُتَارُ

— ج ۱ ، ص ۳۰۷ ، س ۱ - ۲ —

ترجمہ سی

محاربتہ اوندک ایله اوروشدم ، بویوکر آراسنه قارشدم ، آتک التندن طوتارق یاریشدم و : « امدی ال اوتار » دیه سویلدم . (کاشغری یه کوره بر آدمک اسمی) .

§۱۰ اَلْبِ اَرَنْ نِي اُذْرُدُمُ
بُيِّنْ اَنِكَ قَدِرْدِمُ
اَلْتُنْ كَمُّشْ يَدُرْدِمُ
سُوْسِي قَلِنْ كِيمِ اُتَارُ

— ج ۱ ، ص ۳۰۹ ، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمہ سی

قهرمانلری آیردم ، بوینی ا کدم ، التون و کوموش ضبط ایتدم ؛ اوردوسی قوتلیدر ، اونی کیم مغلوب ایده بیلیر .

§۱۱ كُجِي تَنْكِي تُقِشْتِي
اُغْشْ قُوْنِمُ اُقِشْتِي
جَرِكْ تَبَا يَقِشْتِي
بِرْ كَا كَلِبْ اُجْ اُتَارُ

— ج ۲ ، ص ۸۳ ، س ۱۳ - ۱۴ —

ترجمہ سی

بوتون قوتیله محاربه ایتدی ، قبیله واردوگاه بربرلرینه حایقردی ، اردویه تقرب ایتدی ، بزه کلدی وانتقامنی استحصال ایتدی .

§۱۲ اَرِي اَتِي اِجِكْتِي
اِشِي تَقِي جُلِكْتِي
سُوْزِنْ اَنِكَ كِيمِ تُتَارُ

— ج ۲ ، ص ۹۴ ، س ۱۳ - ۱۴ —

ترجمہ سی

فہمی تمامیلہ سوندی، معیتی و حیوانلری تسلیم اولدیلر. ایشی دخی فالشندی، آرتق اولدک، سوزینی کیم طوتار (براسیردن طولانی) (کہلہتی زدمہلہ ۱۸، ۱۹، ۲۰).

قابی قمع تیشلیدی
تشمیش کنی اش بتار

§۱۳ قابی آقب تیشلیدی
الک بلا قشلیدی

— ج ۲، ص ۱۰۱، س ۱۶ - ۱۷ —

ترجمہ سی

قابی آقدی و بوشاندی، قابی تمامیلہ دیشلیدی، اولولر ایله بر اولدی، طلوع ایدن کونشی شمعی باطیور.

اعرق بلا ارتشیب

§۱۴ ایشی این ارتشیب

تشنن آلب قل ستار

بینن آلب قدرشیب

— ج ۲، ص ۱۷۲، س ۱۵ - ۱۶ —

ترجمہ سی

اثری بوزولدی، بربرلرینک اردو کاهلرینی یاقدیلر. بویوننی آکدی و چویردی، اسیر ایدوب کوله اولارق صاندی.

ارن این یکرپی

§۱۵ تفر قانب سکرپی

اندغ سوکا کیم یتار

زنی قمع انکیپی

— ج ۲، ص ۲۱۹، س ۳ - ۴ —

ترجمہ سی

قوتی کوستردی و سکیرتدی، آداملرینی و حیوانلرینی قوشدوردی، ہپسینی شاشیرتدی؛ بویله براوردویہ کیم قارشو قویابیلر؟

ب

اولكىلر ايله عين ترتيبده ايكي قطعه .

§۱ مَنِكَ بِلَا كَيْنَكَشْدِي بِلِكِي مَنكَ تَنَكَشْدِي
 اَرَن بِلَا سُنَكَشْدِي اَلْب لَار بَشِن اَل يُوَار

— ج ۳، ص ۲۹۱، س ۸ - ۹ —

ترجمهسى

بىم ايله مذاكره ايتدى، بىلكيسى بىمكنه معادل ايدى، قهرمانلر ايله مجادله ايتدى،
 قهرمانلر ك باشنى يووارلادى .

§۲ اُذْمُ بَرِب سُنَكَدِي تَكْر تَرِب اَنَكِدِي
 سَجِن قَرَامَنَكَدِي اَرَزُولِيُو اَر اَقَار

— ح ۳، ص ۲۹۶، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمهسى

بىم ارقامدن كلدى وبى تعقيب ايتدى، احاطه ايتدى، سياه صاحپنى يولدى، چاقال
 كې آدمى احاطه ايتدى .

ج

عين ترتيبده برقطعه اولوب «بياقو» لرله مجادله يه عائد اولديغى ظن اولونمقده دور.

§۱ كُرُب نَبْكَ جَمَدِنَك يَمْرَسُفِن جَمَدِنَك
 تَقَارَنَكْنِي سَجَمَدِنَك پِلْسُون سَنِي اَر بُرْدِي

— ج ۱، ص ۷۵، س ۱۵ - ۱۶ —

ترجمەسى

اونى كوردىكك زمان نىچون قاچىداك ؟ يمار صوينى نىچون كچمدك ؟ راونك مالى
نىچون تخرىب ايتماك ؟ سنى صيرتلانلر ييسون !

و

اوج مصراعى ۵ هجالى، صوك مصراعى ۷ هجالى برقطعه.

§۱ كَلْدِي مَشْكَاتَاتُ اَيْدِمُ اَمْدِي يَاتُ
قُشْقَا بُلْبُ اَتُ سَنِي تِلَارَ اَسْ بُرِي

— ج ۱ ، ص ۳۹ ، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمەسى

براويغور كافرى (كاشغرى بويله دييور) بكا كلدى ؛ نوكا ديدم كه : « شمدي يات »
(يعنى اونى اولدوردم) قوشلر ايچون ات بولدم . (ياخود بولوب قوشلر ايچون ات
اولدك) سنى آق بابا وقورد آرايورلر .

ه

دوت مصراعى ۷ هجالى، صوك مصراعى احتمالكە ۸ هجالى در.

§۱ اِنِكَ ايشين كجوردُم ايشين يماججوردُم
اُولوم اوتن ايجوردُم ايجتي بُلْبُ يوزي نرن

— ج ۱ ، ص ۴۸ ، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمەسى

آنك ايشنى كچيردم و آرقاداشلرني قاچيردم، اولوم زهريني ايجردم؛ متخلص چهره سيله
اونى ايجدي .

و

عین ترتیبده برقطعه .

§۱ جَن كُرْسَا اَنِي نُرْكُ
بُذِن (۱) اَغَار (۲) اَيْدَجِي
مُكْرَ تَكِرَ اَلْعُلُقُ
مُثْدَا نَرُو كَسِلْتُوْرُ

— ج ۱ ، ص ۲۹۴ ، س ۱۰ - ۱۱ —

ترجمه‌سی

تورکلر انی کورونجه ملت اوکا دیرکه : « بویوکلک اوکا توجه ایدر » صوکر او
اندن آریلیر .

و

هردردت هجایی متعاقب و بردفعه بشنجی و سکنزنجی هجالردن صوکره برر طوراق اولوق
شرطیله ایکی طوراقلی ۱۴ (۱۳) و ۱۵ هجلی دردت مقفا مصراع .

§۱ اَثْرُو تَرْبُ يَغْدِي اَنَكْرُ كِشِي اُقِي جِغْلِقَارُ
اَيْدِمُ اَسِغُ قَلْعُو اَمْسَنُ سَنُ تَبِي يَلْقَارُ

— ج ۱ ، ص ۴۰۹ ، س ۴ - ۵ —

ترجمه‌سی

قارشیده (بنم قارشومده) طور یوردی . اوق کریشی قیصه اوق یاغموزی یاغدر یوردی ؛
دیدم که : « سکا هیچ بر فائده‌سی یوق ، یاردم رجاسنده بولون » .

§۲ اُنْكَدُنْ نَلْكَ يَلْفَرُ مَدِيْنَكُ قَبْحُ قَتَا بَرْدِيْنَكُ تَقَارُ
تُلْمَلْعُ بُلْبُ قَتِيْدِيْنَكُ قَانِكُ اَمْدِي يِيْرُ سُقَارُ

— ج ۱ ، ص ۴۱۲ ، س ۱۳ - ۱۴ —

[۱] متن : « یذن » در .

[۲] متن : « انفا انك » در .

ترجمهسى

ئىچون اولجە امداد چاغىرمىدك و متعدد دفعەلەر وىركى تادىيە ايتىدك ؟ سىلاخلندىك
و قوتلىندىك ، شىمدى قانك ىرى صولىور .

غ

۵ [۴] و ۸ نجى هجالدن سو كرا ايكى طوراقلى اون ايكيشر هجالك ۲ مقفا مصراع

§۱ اَلِكِم اَرِغُ قِرْجَتُرْ اُقْ بَشَقِي
اُمِشْ اُلْغُ تَرْنَكْ اَزَا كُبْ قَشَقِي

— ج ۲ ، ص ۲۶۴ ، س ۱۳ —

ترجمهسى

تىز الم اوقك اوجنى دلدى ؛ بويوك طورغون صوده برچوق ساز بىتر .

ط

ايكى مصراع ۶ هجالى و ديكر ايكى مصراع ۷ هجالى قطعهلر .

§۱ سُو كَلْدِي پِيرِيَا قَرَار (۱) قَر (۲) اَتِنَا (۳)

قَجْتِي اَنَكْر اَلْب اَيَا اَفْت بُلْب اَل يَشَارُ

— ج ۳ ، ص ۱۵۷ ، س ۴ - ۵ —

ترجمهسى

اوردو ىرى سترائيدىدك كلدى ، قار اوردونك حيوانلردن قراردى [كاشغرى : طاغده
قار اترك تىللىرى آلتىدە بويىلە ايدى] ؛ آلب ايا اونك او كىندن قاچدى و اونك او كىندە
كىزلەندى .

(۱) متن : « قرار » در . قرار بر اچونى ؟

(۲) متن : « قَر » در .

(۳) متن « سا » ايكى حرف دىشلىرى و فقط نقطه سز .

ى

اوخ مصراعى بگديكورى ايله مقفا ۶ هجالحق و صوك مصراع ىدى هجالحق قطعه :

§۱ بَرْدِم سَنَكَا قَلِنَكْ اَمْدِي مُنِي اَلِنَكْ
اَمَكَاكْ مَنِيكْ بَلِنَكْ اُنْعَرَزْ تَنَكْر بَرغَلِي

— ج ۳ ، ص ۲۷۵ ، س ۵ - ۶ —

ترجمهسى

سكا صباح هديهسى ويردم ؛ شمدي بوني آل ، زحمتى تقدير ايت ؛ قان پدر اوکا
چكيلوب كيتمك اوزره تصاف ايدر .

ك

۴ مقفا مصراع ، بهرى يديشر هجالى ، يالكز ايكنجى مصراع ۶ هجالى :

§۱ اَنْدِكْ كِشِي تَيْلَسُون اِيل تَرُو يَتْلَسُون
تُقَلِي بُرِي بَتْلَسُون قَدغُو بَمَا سَقْلَسُون

— ج ۱ ، ص ۹۷ ، س ۹ - ۱۰ —

ترجمهسى

احق كشي ايلشسون ، حكومت وحق تكرر تأسس ايتسون ، قوزى و قورد
برابر كزسون ؛ اندیشه تكرر دفع ايديلسين .

*
**

۳ . ساقى نامه و آو منظومه لرى

آ

يديشر هجالى درت مقفا مصراع ، كاشغرى بو مصراع لرى « اوتوز ايچلم ، ك طرز

استعماله شاهد اوله رق کتیر یورکه، موسی الیه یاغما منطقه سنده «کنکت» ده ایشتدیکنندن
[یعنی «ایلا»؛ باقکز : کاشغری ج ۱، ص ۸۵، س ۱۱] بو منظومه نك مصدری اوراسی
اولدیغنی قبول ایده بیلیرز .

§۱ اُنْزِ اِجِبْ قِقرَمْ یُقَارْ قُبْ سَکْرَمْ
اَرَسَانْ لَیو کُکْرَمْ قِجْتِ سَقْمِجْ سَقْمِجْ

— ج ۱، ص ۱۲۶، س ۱۵ - ۲۶ —

ترجمه سی

بز اوج کره ایجه لم و حایقیره لم، آیاغه قالقالم و صیچرایالم، آرسلانلر کبی کوکره یه لم .
کدر کچدی ، سوینه لم !

ب

یدیشر هجالی دودر مصراعلق ۵ قطعه ؛ ص-وک مضراعلر یکدیگریله و ایلک اوج
مضراعلر ایسه آرالرنده مقفادولر .

§۱ اِفْرِقْ بَشِی قَرْلَیو سَعْرَقْ تَلو کَرْلَیو
سَقْمِجْ قُدِی کَرْلَیو تَنْ کُنْ بِلَا سَقْمِجْ

— ج ۱، ص ۹۲، س ۱۱ - ۱۲ —

ترجمه سی

دستینک باشی قاز کبی طورویور، بارداق کوز کبی طولو ؛ کدری آشاغیده کزلیه لم
وکیجه کوندوز سوینه لم !

§۲ یِکِتْ لَرِکْ اِشَلْتو یِنَاجْ مِشْ اِرْغَتو
قُلَانْ کِکْ اَقْلَتو یَذَرَمْ قَلِبْ اَقْتَلِمْ

— ج ۱، ص ۲۲۱، س ۱۵ - ۱۶ —

ترجمہ سی

کنج آدمیری قوللانہلم، میوہی، آغاچلرک سیدکمک ایچون، وحشی بارکیر، وچی
اولامق ایچون؛ بر بایرام یاپہلم و اکنہلم!

§۳ جَغْرِی بَرِّبُ قُشَلْتُو تَيَعْنُ اِذْبُ تَشَلْتُو
تِلْکِی تُشْکَرُ تَشَلْتُو اَرْدَمُ بِلَا اُکَلِّمُ

— ج ۲، ص ۲۷۶، س ۲-۳ —

ترجمہ سی

شاهینی کوندہروب قوش طوتدیرمق ایستہ یورز، تازی پی قیشقیرتوب اونی ایصیرتہلم،
تلکی و طوموزی طاشلاتدیرہلم؛ قدرتمزدن طولانی اوکونہلم.

§۴ کُؤکلر قَمْعُ تَزُلْدِی اِفْرِقْ اِذْشْ تَزُلْدِی
سَنَسِرْ اَزْمُ اَزْلَدِی کَلْکَلْ اَمْلُ اُیْنَلِمُ

— ج ۳، ص ۹۶، س ۲-۳ —

ترجمہ سی

ہپی شرقیلری برآرادہ سویلدیلر، دستی وبارداقلر صیرایہ دیزلدی؛ سنسز روحم
اوزولدی؛ کل، راحتجہ اوینایالم.

§۵ تَسُنُ مُثْبُ سَکِرُ تَسُنُ اِسْرَلْکِنُ اَمْرُ تَسُنُ
اِتْقَاکِیْ قَیْتَرُ تَسُنُ یُمِشْ (۱) سَانِی اُمْتَلِمُ

— ج ۳، ص ۳۱۶، س ۱۳-۱۴ —

(۱) یمش تلفظی ده موجوددر .

ترجمہ سی

آتہ بینسون وصیچراتسون ، فالغنی تسکین ایتسون ، کوپتہ آوی چویراتسون ؛
 امید ایدلم سن اونی یقالادک [یاخود] یدک .

*
*

صربز بر آرقاراسر مھنرہ شطابت

مکرر قافیہ لی، بدیشر مجالی دردر مصراعلق ۷ قطعہ .

ار تَقْلُقُنْ سَكُشْدِي

§۱ يَرْغُ بُلْبُ يَغُشْدِي

سُرْدِي مَنِيكَ تَوِيْمِي

قُلْنُ قُبْبُ كِتَشْدِي

- ج ۱، ص ۷۳، س ۱۴ - ۱۵ -

ترجمہ سی

بر فرصتی بولدیغندن استفادہ ایتدی، منفعتی تأمین ایتدی، بر طای سرفت ایتدی
 وکیتدی، نیم قویونلرمی آلدی کوتوردی .

قِرْقُونُ تَقِي قُلْشْتِي

§۲ تَوْنَكْرُ قَدِنُ بُلْشْتِي

اَلْتِي تُرْمَتَايِي

اَمْدِي قَشِيْمُ قَشْتِي

- ج ۲، ص ۸۸، س ۸ - ۹ -

ترجمہ سی

بکا قرابت پیدا ایتدی، یانمده کی کوله قادینک اَلْتِي طلب ایتدی، شمدی دیشلم
 کورلشدی، بندن [کولہم] تورومتایی آلدی .

تُرْعُرُ غَلْرَا اَيْمِي

§۳ تُدْعُرُ مَدِي اَيْمِي

قَارُ تَقِي قُرْدَايِي

سُرْدِي مَنِيكَ قَشْتِي

- ج ۲، ص ۱۳۹، س ۱۴ - ۱۵ -

ترجمہ سی

[آو] کوپکمی طویورمادی، فقط بار کیرمی عادنا لاعر یاپدی؛ سعادت می، قازلرمی وقره
باطاقلرمی کوتوردی .

§۴ کلسا سنسکا یلغرا اودن اتی اذغرا
بزنسن ترؤ قذغرا سئی نیک آپی (۱)

— ج ۲، ص ۱۵۲، س ۸-۹ —

ترجمہ سی

سنک یولکک اوزرینہ کلیرسه اونی اویقودن اویاندر، پر اندیشه اولارق کیتسون،
چونکہ بنم کولہ می صاندی [قایمی نومرہ ۶] .

§۵ ارتق بلب بلیشدی منیک تقرر ستیشدی
بستا بلا یرشتی کرلب تشار تایمی

— ج ۳، ص ۵۲، س ۶-۷ —

ترجمہ سی

بکا آرقاداش اولدی و بنم ایله اکلادی، واشیلری صایتیشندہ بکایاردم ایتدی؛ صوکر
او صاحبی (۲) ایله اتفاق ایتدی، طایمی صاقلای وضبط ایتدی .

§۶ آیدم انکر سقلما قلبق اذو یقلما
یغاسقن سقلما قبتی منک قایمی

— ج ۳، ص ۵۸، س ۱-۲ —

(۱) من : سوردا ۵ در .

(۲) متن بیلہ در : ۶ نومرودہ کی [قایمی] اوقوما لیدر

(۲) ۵ نخسی، یاغما و چکیل، لردہ اوصاحبی جری قول ایدر، اشیلری صاتار و بونلردن

حاصل اولان قوبونلری طوپلار؛ تاجرک عزیزمقند۔ یکریمی فونوئندہ برفونون آیر .

ترجمہ سی

اوکا دیدم کہ : قلباقہ تمایل ایتہ واونک آرقہ سندن یووارلانمہ؛ صیغ صودن صوآلمہ؛
[قبیلہ دن کولہ می] بنم قامی چالدی .

§۷ نُلْکُ اَنکَرُ بِلِشْتِمُ جُشْبُ تَبِی قَشْتِمُ
تُرُنْکُنْ قَیْشْتِمُ اَلْقَتِی مَنِکْ یَاِیْمِی

— ج ۳، ص ۱۴۲، س ۴-۵ —

ترجمہ سی

بن نہ ایچون اونکله طانیشدم، اونی قوجاقلادم، اونکله تماس ایتدم، اوکا طاتلیقله
تمایل ایتدم! او بنم یازمی برباد ایتدی .

*
*
*

۵. بربکنزادہ بہ قصیدہ

اون اوچر مجالی اتی مقفا مصراع؛ مجالر ۷ و ۶ اولارق آریلیور .

§۱ تَرَکَن قَتْنُ قُتْپَنکَا تُکْرُ مَنْدِنُ شُشْعُ

اَنِغَلُ سِنْرَنکُ تَبْغِجِی اُنْزُیْنِکِی تَبْغُ

— ج ۱، ص ۳۱۴، س ۵-۶ —

ترجمہ سی

خاتونہ بندن بر شرقی کتیرسون و دیسون : « خدمتکار کنز یکی بر خدمت تقدیم ایدیور »

§۲ شُجِی یَغْرُ بِلِیْتِی اَلْتَنُ تَمْرُ اَرِغُ

اَقْسَا اِنْتِکُ قِنِی قِنْدِی مَنِکُ قَنِغُ

— ج ۱، ص ۳۱۴، س ۱۴-۱۵ —

ترجمہ سی

یولوطلر کنز تمیز داماردن دائما آلتون یاغدبرر؛ نہر لکنز آقارسہ بکا سوینج کلیر .

أرْمُشْ أَرْنُ بَسُوغِنِ قِلْمِشْ أَنِي بَالِغُ
 أَمْ سَمِ أَنْكَرُ تَلَانِبِ سِرْدَا بُلْزِ يَقِغُ

§۳

— ج ۱، ص ۳۴۱، س ۱۴ - ۱۵ —

ترجمہ سی

زمان اوکا بر پوصو قوردی واونی یارالادی، یاراسی ایچون شفا آرادی وشفا یاغنی
 تزدکنزده بولدی .

*
**

۶ . بر کئی تلمبر ایچون

مکرر قافیہ لی، یدیشر هجالی، دردر مصراعلی ایکی قطعہ :

§۱ قَبْجَا بَرْدِنِکْ اَیْ اُنْزِلُ اَرْدِنِکْ مَنْدَا اِنْبِجْ اَمْلُ

اَتِنْ اَمْدِی سَن تُونْکُولُ قَلْدِنِکْ اَرْمَا قِیْلَمَاغُو

— ج ۱، ص ۷۱، س ۵ - ۶ —

ترجمہ سی

اوغول! قاچ دفعہ کیتدک؟ بوراده داها امین وراحتدک؛ شیمدی بار تیردن این، زیرا
 یاچمامقلغک لازم اولان بر ایش یابدک .

§۲ بَرْدِنِکْ نَلْکْ اَیْمَدِنِکْ کِپْرُو کُرْبَ قَیْمَدِنِکْ

کَنسْکَا بَرُو یَیْمَدِنِکْ بُلْدِنِکْ اَرْنِجْ بُلْمَغُو

ترجمہ سی

سن کیتدک، نهدن بر شی سویله مدک؟ سن باشنی چو یزدک و دوندک. بکا قلبکی اماله
 ایتمهدک. سن بلدک او یله بر شی اولدک که اونی اولمامک لازمدی .

— ج ۳، ص ۱۸۶، س ۷ - ۸ —

مؤلفی

پروفیسر قارل بروفلماہ

مترجمی

کویریلی زاده احمد جمال